

SINIFLAMA ÖLÇEĞİNDE VERİLER İÇİN GÜVENİRLİK BELİRLEME YÖNTEMLERİ

Nicel araştırmalarda sıklıkla kullanılan ölçme araçlarını ölçekler ve anketler olarak ikiye ayırabiliriz. Ölçekler belirlenmiş bir psikolojik yapı üzerinde bireylerin ne ölçüde yukarıda veya aşağıda bulduklarını sayısal olarak belirlemede kullanılırlar. Likert tipi ölçeklerde her bir maddeye verilen cevaplar toplanır. Toplam puan, bireyin ölçülen psikolojik yapıda nerede bulunduğunu gösterir. Bu türden veriler sıralama veya eşit aralık ölçeğindedir. Anket maddelerine verilen cevaplar ise çoğu zaman sınıflama türü veri içerirler ve birbirleriyle toplanmazlar. Yayınlanmış makalelerde ölçeklerle elde edilen veriler için güvenilirlik kanıtlarına yer verildiği görülmektedir. Anketler için güvenilirlik kanıtlarının sunulmasında ise hassasiyet gösterilmediği görülmektedir. Bu çalışmada belirlenmiş bilimsel dergilerde yayınlanan makaleler içinde anketler için güvenilirlik kanıtlarının ne ölçüde sunulduğu incelenmektedir. Ardından anketlerle elde edilen ve/veya sınıflama ölçeğinde veriler için güvenilirlik belirleme yöntemleri tanıtılmaktadır.

Nicel araştırmalarda en sık kullanılan ölçme araçlarını kabaca ölçekler ve anketler olarak ikiye ayırabiliriz. Ölçekler belirlenmiş bir psikolojik yapı üzerinde bireylerin ne ölçüde yukarıda veya aşağıda bulduklarını sayısal olarak belirlemede kullanılırlar. Standart ölçme araçlarının çoğu Likert tipi ölçek niteliğindedir. Likert tipi ölçeklemede aynı psikolojik yapıyı ölçen maddeler birleştirilerek ölçek oluşturulur. Her bir maddeye verilen cevaplar sayısallaştırıldıktan sonra toplanır. Bu elde edilen toplam puan cevaplayan bireyin ölçülen psikolojik yapıda nerede bulunduğunun bir göstergesi, ölçüm sonucu olarak ele alınır. Yapılacak olan istatistiksel analizlerde de bu toplam puanlar kullanılır. Ölçeklerle yapılan ölçüm işlemi, bir sayı doğrusu üzerinde bireylerin yerleştirilmesine benzetilebilir. Toplam puanların yüksekliği ölçülen özelliğin ölçülen bireyde daha fazla olduğuna, toplam puanların düşük olması ise ölçülen bireyde ölçülen özelliğin daha az olduğuna işaret etmektedir. Likert tipi ölçeklerden elde edilen veriler an az sıralama ölçeğindedir. Hatta birçok araştırmada ölçeklerden elde edilen verilerin eşit aralıklı veri kabul edilerek parametrik analizlere tabi tutulduğu görülmektedir.

Anketler ise ölçeklerden, bir toplam puan vermemeleriyle ayrılır. Anketlerde kullanılan maddeler birbirleriyle ilgili ya da ilgisiz kavramlara yönelik olabilirler. Bir kişinin sosyo-ekonomik durumu, cinsiyeti, medeni durumu, yaşadığı il, politik görüşü ve benzeri pek çok değişken anket maddelerinde yer alabilir. Dolayısıyla, anket maddelerine verilen cevaplar

çoğu zaman sınıflama ölçeğinde veri içerirler ve anket maddelerine verilen cevaplar toplanmazlar. Yayınlanmış bazı araştırmalarda esasen Likert tipi ölçek olan veri toplama araçlarına “anket” dendiği görölse de bu çalışmada temel olarak sınıflama türü veri sunan ve maddelerine verilen puanların toplanmadığı ölçme araçları anket adıyla anılmaktadır.

Eğitim ve diğer sosyal bilimlerde yapılan araştırmalarda metodolojik olarak sağlanması gereken kriterlerden birisi kullanılan ölçme araçlarından elde edilen verilerin güvenilirlik kanıtlarının sağlanmış olmasıdır. Nicel araştırmalarda yayınlanan makaleler incelendiğinde ölçeklerle elde edilen veriler için güvenilirlik kanıtlarına (özellikle alfa katsayısı) büyük ölçüde yer verildiği görölmektedir. Ancak veri toplama aracı bir anket olduğunda ve/veya toplanan veriler sınıflama ölçeğinde olduğunda güvenilirlik kanıtlarının sunulmasında aynı hassasiyetin gösterilmediği görölmektedir. Oysa veri toplama aracı olarak anketler güvenilirlik kanıtlarının sağlanmasına muhtaç olmaktan muaf değildirler. Ölçekler ile toplanan verilerin güvenilirliklerini düşüren hata kaynakları anketler için de varlıklarını ve etkilerini sürdürmektedirler. Anketler için güvenilirlik kanıtlarının ihmal edilmesinin sebeplerinden birisi ölçekler için kullanılan yöntemlerin (örneğin alfa katsayısı) anketler için kullanılamaması olabilir.

Bu çalışmada öncelikle belirlenmiş bilimsel dergilerde yayınlanan makaleler içinde anketler ve sınıflama türü veriler için güvenilirlik kanıtlarının ne ölçüde sunulduğu incelenmektedir. Ardından anketlerle elde edilen sınıflama türü ölçekte yer alan veriler için güvenilirlik belirleme yöntemleri tanıtılmaktadır. Çalışmada açıklanan güvenilirlik belirleme yöntemleri sadece anket verilerine uygulanabilir değildir. Ayrıca, nitel kodlama yapılan durumlarda da kodlayıcı güvenilirliğinin de belirlenmesi için aynı yöntemler kullanılabilir.